

dentiam in esse, quo sensu creatum, & in creatum non dividitur sufficienter in communi, nisi creatum sumatur largo modo, ut cum casuio convertitur, quia responsio ad quatuor sitis omnibus auctoritatibus. Per idem ad 2. cum adducitur creationis definitio, vel dicendum, quod nihil procedere debet, non necessario per aliquod tempus, sed sufficit instans natura. Ad 3. vel non esse accipitur inchoantem, & negatur, faceret enim sensum affirmativum, creatura, scilicet secundum se esse non ens, quod est impossibile, vel sumitur negatur, & conceditur, quia facit sensum negativum, id est creatura ex se non habet esse sed ab alio, & idcirco negat. consequentia, quia etiam si esset ab aeterno, esset quoque ab alio. Vel dic, quod habet non esse, non quidem in tempore, sed in instanti nature procedens.

Contra ubi aliqua opposita immediate sunt impossibilia pro eodem instanti tempore, talis est ordo durationis inter ea, quoad conveniunt, & inesse alicui, qualis est ordo nature, hoc patet, ex quo enim sunt immediata, necesse est, alterum potius in esse, ex quo alteri opposita, non possunt inesse simul, & unum prius altero, & tale erit id quod est prius natura, sed esse, & non esse respectu creaturae sunt huiusmodi, & non esse praeceit natura, ergo non poterit non esse in eodem tempore instanti convenire creaturae, in quo convenit esse, sed prius duratione debet non esse creaturae competere. Respond. Doctor ex his, quae dixit quae. 5. eisdem dist. quod aliquod convenire prius natura alicui, quam aliud, stat dupliciter, vel positive, & de inesse ambo conveniunt, & vere in se, ut animam, & rationale in homine, vel private quando scilicet non inesse, sed inesse, nisi per aliud impediretur, ut se habet privato in materia, quae prius nata est in esse, quam forma, at si materia concreta retinet cum forma, privato non inesse, sed prius natura dicitur convenire, quia inesse, nisi agens impediret, producendo formam in materia, ad rationem ergo, maior est veritas, si positivum conveniant, falsa si private, sicut est in proposito, non esse enim conveniret creaturae prius esse, nisi Deus impediret ponendo esse.

Secundo, si creatura semper produceretur, quando est, aut non semper, sed aliquando: si secundum, ergo in tempore incipit, si primum, ergo esset in continuo fieri, sicut ens succedunt, neque distinguere creatio a conservatione, quia si semper produceretur, semper creatur, & conservatur, & sic creatio, & conservatio essent omnino idem. Tum 2. quia sequeretur istam creaturam non habere esse aequilum, quia ipsum semper habuisset, & quod acquireretur, prius non habuisset, sequitur etiam fore indefectibilem, quia omne, quod est, quando est, necesse est esse, ex 1. Perier. cap. ult. de in aeternis idem esse, & posse 9. Metaph. 17. Tum 3. quia omne, quod communicat alicui esse, per electionem, necesse est praetelligi illud sub opposito illius communicati, quia electio non est respectu praesentis, sed futuri, ex 3. Eth. 6. Sed Deus producendo creaturam communicat illi esse per electionem, ergo praetelligit ipsam non esse. Tum 4. quia quod est in potentia ad duo contradictoria, si acquirat unum, requirit aliud, sed ab aeterno fuit verum dicere, creatura potest esse, & non esse: ergo si acquirat esse, reliquit non esse, et prius habuit non esse.

Respond. Doctor, quod sicut Filius in divinis semper generatur, & tamen est summe permanens, sic creatura esset semper producta, & adhuc permanens, quia ly semper non dicitur perfectionem durationis temporis, sed existentiam, & durationem, neque tunc distinguere creatio a conservatione, quia non adesse novitas essendi. Ad 2. neg. prima sequela, quia aequilum fiat cum aeternitate, quando non est cum novitate alicuius esse, sufficit enim, quod non sit ex se, sed ab alio, negatur quoque indefectibilem fore, cum probatur, respondet in 1. dist. 29. l. 1. & 3. dist. 18. T. quod illa propositio intelligitur in sensu composito, & de necessitate ex suppositione, non in sensu diviso, & de necessitate simpliciter, in se supposito, quod creatura sit, necesse est, cum hoc tamen fiat, quod potest non esse, quia contingenter est, dictum vero ex 9. Metaph. est verum in sententia Arist. poentis entia aeterna summe necessaria, quare absolute negatur illa propositio. Ad 3. neg. maior, sufficit enim, ut praetelligatur illud esse non repugnare illi, quando intellectus divinus ante decretum divinae voluntatis praetelligeret esse non repugnare creaturae, cum probatur, dicitur, quod electio potest dupliciter sumi, vel pro consensione syllogismi praedicti, & sic conceditur maior, sed non tunc. Deum hoc modo agere per electionem, vel pro libera aliqua voluntate alicuius subjecti contingenter volubilis, & sic est vera minor, sed maior falsa, Arist. loquitur de prima, non de secunda electione. Ad 4. si per ly relinquitur, intelligitur hoc, quod est, non habere, est vera maior, sed negat. ultima confes. sequitur, ergo non habuit non esse, si intelligitur hoc quod est amittere, quod prius habebat, falsa est maior, aliter quia de facto Mundus non fuit ab aeterno, & habuit illud contradictorium, & sequeretur, prius habuisse esse.

6. Tertio sequeretur, talem creaturam non creari libere: quod est falsum, prob. sequela, ad hoc ut Deus liberum crearet, debet habere potentiam non creandi, vel ergo Deus potuit cum non crearet, a tempore creavit ipsam, vel dum creavit, vel postquam creavit, non primum, nec tertium, ut patet, neque secundum, quia tunc verificaretur duo contradictoria, esset enim verum dicere, aliquid ens posse esse creatum, & posse non esse creatum pro eodem instanti. Tum 2. quia si potentia duorum a quom pos-

sunt esse simul, etiam, ut respiciunt actus illos, illi actus possunt simul fuerint in Deo ab aeterno in ordine ad creare, & non creari, etiam creare, & non creari simul possunt esse, quod est falsum. Accedit 3. quod omne agens liberum est indeterminatum ad agendum, & non agendum, sed dato casu, Deus fuisse semper determinatus ad agendum, ergo necessario, & non libere produxisset illam creaturam. Tum 4. quia eodem modo lo habent creatio, & annihilatio, sed quod annihilatur, necessario prius fuit: ergo quod creatur, necessario prius fuit.

Respondemus neg. sequela, cum probatur, dicitur, Deum dum creavit: & potuisse non creare, quatenus indifferens ex se praetelligitur in priori nature ad producendum, & non producendum; ad 1. impugnationem neg. assumptam, quia ut propositiones modales sunt contra dictoria, negatio debet cadere supra modum, non supra dictum, v. g. possibile est hominem esse ab aeterno, possibile non est hominem esse ab aeterno. Ad 2. limitatur maior, quando potentia sunt compossibiles in ordine ad agens conjunctum, at quando volent divinum negatur, sic in proposito, quia Deus habuit simulatam potentiam creandi, & non creandi, sed non habuit potentiam similitatis. Ad tertiam, duplex est indeterminatio, alia de possibili, & est quia agens est indeterminatum ad posse agere, & posse non agere, alia est de inesse, quia est indeterminatum ad agendum, & non agendum, sicut determinatio est duplex de possibili, & de inesse, prima est, quia causa est determinata ad posse agere, vel non posse agere; secunda, quia est determinata ad agendum, vel non agendum, nullum agens potest esse indeterminatum in determinatione de inesse, nam vel agit, vel non agit, & sic semper est determinatum de determinatione de inesse, tunc ad argumentum maior est vera de determinatione de possibili, non de inesse: ad minorem dicitur, Deum fuisse semper determinatum de determinatione de inesse, in determinatione de inesse de possibili, quod sufficit ad libertatem, quae consistit in hoc, ut agens liberum ita producat, ut possit non producere, & effectus, ita ponatur in esse, ut possit non poni. Dices, effectus est posterior ista causa efficiente ex 11. Metaph. 16. ergo agens prius debet esse determinatum ad non agendum, quam ad agendum. Resp. ex Scot. hic supra F. & 1. d. 39. P. quod causa non dicitur causa actus, nisi in illo priori natura, in quo praecedat effectum, nec requiritur, ut sit prior tempore, ut patet de Sole, & de luce. Arist. autem sollicitum, & causam formalem non procedere tempore suum effectum, sed causam efficientem posse praecedere. Ad 4. paritatem valere de creatione, quae novitate essendi includit, sicut annihilatio, non de creatione, quae simpliciter productionem dicit, quae esset creatio aeterna ad annihilatio semper dicit aliquam novitatem.

7. Quarto, Omne, quod potuit esse aeternum, fuit aeternum, sed nullum ens creatum fuit aeternum, ergo non potuit esse aeternum; Major prob. potentia ad esse aeternum necesse est conjungitur ad id, ergo ubi est potentia ad aeternitatem, ibi est aeternitas, ergo quod potuit esse aeternum, fuit aeternum. Antec. prob. ubi potentia non necesse est conjungitur ad id, ibi potentia potest praecedere ad id duratione, aliter necesse est ibi potentia potest esse contra ubi ad id non potest sequi potentiam durationis, ibi necesse est semper cum illa, sed aeternitas actualis non potest sequi durationem suam potentiam, nec potentia illa potest aeternitatem praecedere; nam tunc non esset aeternitas, quia haberet principium durationis, ergo etc. Tum 2. quia nullum ens fuit aeternum, ergo nullum ens potuit esse aeternum. Prob. consequentia, quando potentia de praeterito est vera, est etiam necessaria, ergo si est necessarium, non potest oppositum advenire, sicut qui homo est rationalis, non potest esse irrationalis. Tum 3. sequeretur, has propositiones contradictorias, Deus creavit istud ens; Deus non creavit istud ens; esse simul veras, & simul falsas, essent veras, quia prima esset vera, & etiam secunda, quia illa propositio est de possibili, cuius de inesse est ista, Deus non creavit tale ens, sed haec est vera, nunc, & nunquam incepisset esse vera, quia in quacumque temporis differentia semper erit verum dicere, Deus non creavit tale ens; aliter non esset ab aeterno, ergo semper est vera, ergo fuit de possibili Deus non creavit Mundum etc. et verum, quia per regulam Summularum, veritas propositionis de possibili cognoscitur ex veritate propositionis de inesse, ita ut si haec est vera, etiam illa, per idem probatur, quod ambae essent simul falsae, quia negativa est falsa, & etiam affirmativa non fuit in esse, Deus creavit tale ens, nunc est ista, & nunquam incepisset esse ista, ut dicebamus.

Respondemus ad 1. neg. maiorem, & ad prob. negatur anteced. ad aliam prob. neg. maior universaliter, datur enim aliqua potentia, quae non reducit ad actum, & statim, ad intelligitur reperiri, non est amplius reducibilis ad actum; sicut Petrus habet modo potentiam logicam, seu non repugnantiam ad nunquam esse productum, id est non repugnat Petro absolute, & simpliciter hoc praedicatum, cum contingenter sit productus, non tamen ista potentia, quia modo non conjungitur actui negativo, praedicat actum (nam etiam suspensus actus positivi dicitur actus secundus potentiae liberae) ut reducibilis sit aliquando ad actum, quia non potest Petrus amplius non esse productus, sic in proposito, & hoc quia actus non est amplius producibilis. Ad 2. neg. consequentia, cum probatur, verum est antecedens necessitate ex suppositione, supposito enim quod fuit, jam non potest non fuisse

fuisse, non tamen necessitate simpliciter, ut sunt propositiones in materia necessaria, quae sunt semper veritates. Ad 3. neg. sequela, ad Probatur, negatur, istam propositionem Deus non creavit ens, esse de possibili, est enim de inesse, non modalis, quae erit ista, possibile est, Deum non creasse tale ens ab aeterno, & esset falsa, dato casu, per idem ad 2. partem. Contra ex Philo. 6. Physicor. 7. & 8. implicat, quod aliquis transtivit A, non aliquando transiens A, ergo si erit verum dicere, Deus creavit tale ens ab aeterno, necessario aliquando debet esse verum, Deus creavit tale ens ab aeterno, necessario aliquando debet esse verum, Deus creavit tale ens ab aeterno, quod tamen nunquam verificatur, aliter non esset ab aeterno, ergo nec etiam ista de praeterito potest verificari, Deus creavit tale ens ab aeterno. Respondemus, dictum Philo. possibile esse verum de actionibus temporaneis, non de aeternis. Vel dicendum, quod illa propositio, Deus creavit tale ens, verificatur, quia aeternitas omnibus temporibus differentis coexistit, & maxime per tempus praesens explicatur, ut docet Doctor 1. dist. 9. non tamen est necesse, quod detur aliquod tempus, in quo primo incipiat esse vera.

8. Quinto ex Averfa, Plurimae res sunt, quae finito tempore debent durare, ut sunt viventia, quae nutrire debent, et si essent ab aeterno, quia non possent operationes illas ab aeterno exercere (ut etiam nos dicemus) ex vi creationis aeternae deberent exercere, non tempore vivere absque nutritionis indigentia, quod repugnat, quia petunt ita produci, ut non repugnet productioni ipsorum, ex propria ratione nutritio, talis esset aeternum productum. Tum 2. quia nequit creatura esse immensa, quatenus dependet a Deo, eo quia est attributum divinum, ergo nec aeterna, est cum dependentia ad Deum, Tum 3. quia sequeretur, creaturam per infinitum tempus habere esse necessarium, & penitus indefectibile, etiam in seclata absoluta Dei potentia, quod est falsum, quia repugnat omnipotentiae divinae, & dependentiae creaturae ad Deo durare independentem ab ipso, ex eo quod non possit illam destruire, & etiam contra contingentiam ipsius creaturae, quae ita existit, ut possit non esse, sequela prob. annihilatur haec creatura ab aeterno producta a Deo; quando potest illam annihilare, vel annihilatur ab aeterno, vel in tempore; si primum, ergo ab aeterno esset, & non esset, si secundum, ergo cum ab aeterno usque ad instans annihilatio mediet infinita duratio aliter illa esset finita, daretur principium aeternitatis, sequitur, quod tali tempore necessario, & independentem existeret.

Respondemus ad 1. si valet, probaret, etiam, hominem per beatitudinem non posse reddi impossibilem, quia ut sic non indiget alimentis, & ex vi talis conditionis non nutritur; quare dicitur a Deo in tali statu conservari, neque implicat, quia ab extrinseco provenit non ab intrinseco, & quod acta nutritiva, accidentialiter convenit, per se vero est nutritibilis, ut patet, quia tam immetentis, quam aeternitas dicitur necessarium, & independentem coexistentiam ad omnem locum, & tempus, sed quae ubique communicari potest creaturae ex Scot. 4. d. 10. quaest. 2. R. quia dicit coexistentiam utique ad omnem locum, sed contingentem, & dependentem, ita etiam communicari potest aeternitatis, quae dicit coexistentiam utique ad omnem tempus, sed contingentem, & dependentem, ex Scot. 4. d. 10. quaest. 6. l. Ad 3. respondet Ballou, non haberet esse necessarium simpliciter, & absolute, quia poterat non produci, sed ex suppositione divini decreti, quod sit ab aeterno, neque hoc est falsum, cum probatur, negatur, independentem creaturam existeret, semper enim creatura ex intrinseca ly natura est ab aeterno dependens, ad quae accipit esse, & per aeternitatem est in continuo dependens; quare semper habet esse intrinsece contingens, ad necessitas illa in creatura provenit ab extrinseco, id est a decreto divino, ex quo non sequitur, ut insert Averfa, necessitate intrinsece convenire creaturae, aliter non esset necessitas ex suppositione, sed absoluta.

9. Sed dices, quod convenit alicui intrinsece, oppositum ejus nec intrinsece, nec extrinsece, potest illi convenire, ut patet de rationalitate, & irrationalitate respectu hominis, sed esse contingenter intrinsece convenit creaturae, ergo esse necessario; nec etiam extrinsece, potest illi convenire, Respondemus, adhuc probatur, nunquam creaturam necessarium existeret ex suppositione, & tamen flante decreto, quod Petrus vivat per biennium, in sensu composito, necessario sequenti anno vivat necessitate ex suppositione, idcirco dicitur, maiorem valere de oppositis simpliciter, ut in exemplo adducto de rationalitate, & irrationalitate, non vero de oppositis secundum quid ex Scot. quaest. 4. Prolong. X. modo contingencia intrinseca, & necessitas intrinseca sunt simpliciter opposita, ad contingentia intrinseca, & necessitas extrinseca sunt secundum quid opposita; hinc prima modo modo possunt eisdem convenire, non esse illa.

Alia quaestio affert Averfa disp. 5. de Gener. quaest. 44. contra aliam solutionem ad tertiam quaest. de diluvio in libr. de Geol. dist. 1. quaest. 5. ubi dicitur de hac re agimus, interim tamen hic notandum est, apertus error, quo detinetur. Advertendum enim argumentum relato conatur necessitate ad creaturam removere, eodem modo asserunt ab eo contingentiam; etenim si creatura est contingens, non minus contingenter respiciet esse, quam non esse, ergo si repugnetur essentiae contingere necessitate per infinitum tempus, etiam ab extrinseco proveniens; idem multo magis ab Adversariis asserendum erit de non esse, scilicet

quod repugnet creaturae necessitas non essendi per infinitum tempus, si ab intrinseco petat incipere in tempore, ut ipsi dicunt; Rursus si repugnat, Deum necessario per infinitum tempus conservare creaturam supposito divino decreto aeternae creationis, cur inconveniens non erit Deum necessario debere non agere per infinitum tempus, si foret impossibilis productio aeternae creaturae? non minus enim subest divino dominio esse creaturae, quam non esse.

Sexto, si homo esset ab aeterno, vel posset exercere proprias operationes, vel non, sed infinito tempore quiesceret; non primum, quia non possunt duo mutationes esse simul, quando terminus ad quem unius est terminus quo alterius ut verb. grat. si paries de non albo fit albus, albus est terminus ad quem, & postea fiat non albus, albus esset terminus a quo huius mutationis, quae mutationes non possunt simul esse, ut patet, sed creatio hominis, & mutatio facta in homine per illam operationem sunt huiusmodi, ergo etc. Tum quia daretur sequenti generatio, vel motus aeternus, quod implicat, ut in sequentibus articulis. Neque dicitur, quod non potest exercere proprias operationes quia, ait Averfa, videtur impossibile, quod homo ille per infinitum tempus non intelligeret, non posset movere brachium, aperire, vel claudere oculos, & c. si femina praegrans crearetur ab aeterno, quod per infinitum tempus non pareret, quia de ratione creaturae habentis virtutem operandi est, ut statim, ac existit, & possit omnibus requisitis ad agendum, valeat suam operationem exercere.

10. Pro solutione istius rationis breviter videndum est, quomodo, & quales operationes possit ille homo exercere si ab aeterno esset productus, & primo, non posset ab aeterno exercere illas operationes, quae necessario includunt motum, vel mutationem, quia ad veram mutationem requiritur, ut terminus a quo duratione praecedat terminus ad quem, ut disputat. sequi dicitur quaest. 2. nam quia si Eva fuisset ab aeterno, & potuisset ab aeterno generare, vel quando fuisset creata, simul etiam generaret, vel generatio fuisset posteriori creatione, primum est ridiculum, nam si simul recepisset semen, esset semel factum, fovisset, & peperisset, si secundum, iam non esset ab aeterno, cum nihil praecedere posset nec ab aeterno productam. Secundo, posset habere aliquam operationem non includentem in suo conceptu mutationem, sed rationem productionis, quo sensu Malesus admittit generationem aeternam, & sic esset, simul cum homine a quo, tanquam a sua causa procederet, talis erit intellectio, volitio, vel alia immanens actio, vel transiens, ut productio localis, si Sol esset aeternus, productio localis praesentiae, speciei visibilis, & c. ita colligitur ex Scot. 2. dist. 5. quaest. 2. l. ubi vult, quod Angelus in eodem instanti, in quo fuit productus, potuit intelligere, & velle, idem habet in 3. dist. 18. de Christo, Ratio est, quia habens esse perfectum, & obiectum approximationum, vel passum, si non impeditur, potest in actum exire, quia effectus non exigit necessarium suam causam tempore praecedere, sed natura, ex didis disputat. 8. quaest. 2. artic. 2. sic haberet homo illa in aeternitate productus. Verum est tamen, quod in isto casu huiusmodi homo detineri deberet per infinitum tempus sub illa intellectione, ut colligitur ex Scot. in hac quaest. lit. F. Et probatur per certam rationem in proced. argumentum adductum, eadem enim est ratio de creatura respectu Dei, & de intellectione ab aeterno producta respectu hominis aeterni, hoc notato.

11. Respondemus ad argumentum, si actio non includit motum, posset esse coaeva cum homine. Cum impugnetur; respondet ex Scot. 2. dist. 5. quaest. 2. H. maiorem esse veram de mutationibus veris, & realibus, quarum termini duratione se consequuntur ad invicem, ut in exemplo adducto de pariete, non tamen de mutationibus impropriis, quarum termini ordine naturae tantum se consequuntur, quia subiectum non tranfit de uno termino ad alium; sic homo in eodem nunc esset terminus creationis, & subiectum intellectionis ab ipso producta, quomodo non verum mutaretur, sicut fit ab aeterno generatur, quia generatio includit mutationem in quo conceptu, immo requirit multas alterationes praevias, non sic productio intellectionis. Ad secundum impugnationem negatur, quod tunc habet omnia requisita, quia unum ex requisitis in actionibus successfuli est, quod subiectum prius durationem maneat sub privatione, ita quod creatura illa per infinitum tempus permanere in eodem statu, in quo fuisset ab aeterno producta; Neque hoc implicat, ut ait Averfa, si enim secundum ipsum Deum, est perfectissimum habere creandi potentiam, necesse est tamen deberet quiescere per infinitum tempus a creatione, ergo implicatiam hoc dicitur in creatura, quae imperfecta est, imperfectamque habet operandi potentiam?

Arguunt aliqui aliis rationibus, probantes ex hac positione dari infinitum in actu, puta infinitas animas, infinitas revolutiones Coelorum, & c. sed haec faciunt contra ens successfulium, idcirco in sequent. articulo erunt istae rationes examinanda.

ARTICULUS II.

Deciditur questio quomodo entia succedunt.

12 Succedendo in rebus ab aeterno dupliciter potest contingere, vel continuata, ut si motus aliquis absque interruptione fuisset ab aeterno, quomodo Ar. stocel. postulat motum Celi absque principio, vel discretam, ut esset multitudine infinita motuum, & generationum disparatarum, sed ad invicem dinatarum secundum prius, & posterius, quod dupliciter potest evenire, primo, quod dicitur v. g. primi homines ab aeterno causati, a quibus infinitae generationes procedant, ita ut assignabiles non sit prima, & immediata generatio ab illis proveniens, quod tergitimus in preced. art. ad ult. Secundo, ut non sint tales homines assignabiles, sed semper progrediendo a parte ante in infinitum, non deveniendo ad aliquos primos parentes, qui ex aliis prioribus non essent generati, sicut Arist. postulat mundum ab aeterno.

Dicimus, nullum ens successivum de potentia. De absoluta potestate ab aeterno producti Conclufionem habetur a Scoto 2. distinctio. 3. quaestio. 3. a penultimum pro Henrico, ubi expressit negat, eandem esse rationem de permanentibus, & successivis quoad productionem aeternam, & possibilitatem illorum concedit, istorum negat, & quavis respondeat ultimo argumento pro Henrico, quod facit contra ens successivum, non per hoc debemus deducere, Scotum huius fuisse opinionis, sed solvit, quia non concludit, & possit contra infinitatem successivi entis a parte post efformari aliquo iterum ipsum pertractando, in quod. xero 7. X. cum dicit, multos Theologos concedere motum ab aeterno de potentia absolute, loquitur in sententia ipsorum, non in propria, quapropter Prob. Concl. primo rationibus illis, quibus disputatio 10. impugnat infinitum in actu, nam sic infiniti dies pertransissent, infinita dies, si essent in fine generationis substantialis, & tamen non liquet habuisse multas accidentales alterationes, licet in una circulatione solari quodcumque lunares fuissent, & tamen numerus solarium circulationum non esset maior numero solarium, vel unum in finitum majus alio. Tum quia potuisset Deus constituisse solem in tali statu, ut propriam circulationem in spatio sex mensium conficeret, & si generationes certo quodam tempore determinatae ad invicem succederent, v. g. grat. spatio duorum annorum, & hoc per totam aeternitatem, illud spatium potuisset ad medietatem unius anni coartari, tunc quærimus, dato casu, hæc circulatio annualis, & generatio hodierna quanto tempore ante fuissent, vel hodie, vel infinito? si primum, ergo quia tempus abbreviatum est medietas totius temporis, totum tempus finitum esset, & sic non aeternum, si secundum, ergo hæc circulatio, & generatio ab aeterno fuissent, & alia præcedentes ante aeternitatem, quod implicat.

13 Secundo impugnatur aeternitas entis continuo successivi, nam in primis non potest dari motus rectus ab aeterno, quia si duo lapides ab aeterno eorsum descenderent, unus tamen in duplo majori velocitate, hic lapis hodie duplo majus spatium pertransisset, quod nequit esse infinitum, cum claudatur duobus terminis scilicet lapidibus, & infinitum nequit esse terminatum, erit ergo infinitum, & sic totum spatium finitum erit, ergo motus per illud factus non erit infinitus, quia finitum non pertransit tempore infinito. Nec etiam potest dari circularis motus, quia ut tangit Scot. pro Henrico, in penult. ratione, si daretur aliquis motus ab aeterno, tanta esset duratio ab aeterno usque nunc procedendo, quanta esset ab illo nunc, usque in aeternum redeundo, & retrocedendo, licet si daretur una linea, quæ tantum ex una parte caret termino, tanta longitudo esset ab hoc puncto ad aliam partem termino carentem, quanta ab illa parte ad hoc punctum, sed retrocedendo ab illo nunc, impossibile est redire in aeternum, & totum tempus accipere in quacumque temporis differentia imaginabili, vel totum motum transfatum, quia tunc infinitum pertransiretur contra rationem ipsius, ergo e converso procedendo ab aeternitate impossibile est, quod perveniat usque ad illud nunc. Neque valet, quod dicitur Complut. cit. quaestio. 4. non esse hoc motum, quia tempus ab aeterno usque nunc habet finem a parte post, idcirco potest ad illud nunc perveniri, at ab illo nunc usque in aeternum, licet habeat principium, non tamen finem a parte ante, idcirco nequaquam absolvitur. Non valet, quia ex hoc deducitur ratio implicatam, si enim non potest retrocedendo totum tempus accipi per aeternitatem, eo quia infinitum esset pertransitum ex ea parte, quia infinitum esset, performiter negat, ab aeternitate usque nunc procedendo potest ad illud nunc perveniri, quia esset iam infinitum acceptum, etiam ex ea parte, quia infinitum esset, licet enim carentia finis faciat, ut totum tempus a parte post non possit accipi, illa carentia principii erit in causa, quod totum tempus non possit esse acceptum. Tum quia successio de sua ratione formali dicit prioritatem, & posterioritatem partium id est desitionem partis prioris, & inceptionem posterioris, ergo si potius ens successivum esse ab aeterno, ab aeterno quoque fuisset inceptio partis posterioris præsupponens desitionem prioris, ergo ante aeternitatem daretur pars prior, vel pars posterior per infinitum tempus post aeternitatem incepisset. Accedit etiam, quod si Sol ab aeterno cum motu fuisset creatus, hoc non fuisset ponendo Solem in omnibus partibus propriae circulationis, quia iste locus excedit Solem, & cum sit determinatum corpus, de-

terminatum locum habuisset, qui sit Oriens v. g. nostri hemisphaerii, a quo motus ab aeterno inceperit, quærimus, quantum tempus consumpsit, usque dum ad Occidentem perveniret, non infinitum, quia spatium est finitum, cui tempus debet adequari, si finitum, ergo totus motus fuit finitus.

Resp. Faber, negando solem dato casu creatum fuisse in aliqua determinata parte, quia ante illam partem fuisset alia, & ante istam alia, & sic in infinitum, non enim in aeternis ait ipse, est aliquid primum adignabile, sic etiam potest dicere, ut respondens Compl. ad aliam rationem, quod scilicet in successione aeterna non datur pars prima incipiens, & desinens, sed qualibet data, altera, & altera in infinitum præcessisset, & idem arg. posset fieri de eternitate a parte post, nam in tali aeternitate includitur prius, & posterius, & in aeternum erit desitio partis prioris, quam subsequetur desitio posterioris post aeternitatem. Contra, sicut motus locali in communi præsupponitur necessarium, & mobile esse, & esse in loco, ait talem motum (ait Averfa) requiritur tale mobile esse, & in tali loco reperiri, ergo prius Sol erit determinata parte creato, a qua postea moveatur. Tum quia successio de sua ratione formali in communi repugnat cum aeternitate, ergo ut sit successio, anteceditur prob. implicat prius, & posterius, ut sit esse cum aeternitate, non enim essent prius, & posterius, sed potius simul ab aeterno enim esset prius, ab aeterno esset non, postestus, vel unum ante aeternitatem, ergo implicat quod successivum includentem prius, & posterius esse cum aeternitate. Nec est eadem ratio de aeternitate a parte post, quia hæc est syncretizantia potentialis, nunquam in actu tota ponenda, sed finita in infinitum, at si tunc jam accepta in actu, repugnabit ipse prius, & posterius, quia simul esset, ita quia aeternitas a parte ante fuisset posita, de sua ratione formali repugnabit ipse successio. Neque dicas, in argumento committi fallaciam, quia arguitur a diversis causis, nam conficta, nam conficta, nam rationes formales aeternitatis actualis, & successivis secundum prius, & posterius.

14 Tercio impugnatur successio eterna, & discretiva, non solum rationibus adductis, quæ ad propositum possent formari, sed alia, & primo contra primam modum, quia Compl. defenditur, præterquam in hominibus, propter infinitatem animarum, quæ segenetur, æt in primis universaliter debebant loqui, quia ratio infinitatis esset in aliis generationibus saltem in mente divina, & postest Deus omnes animas sollicitas conservare, ut fuhus disp. 10. argumentatum est. Tum quia adest ratio in preced. art. adducta in respon. ad ult. Tum quia generationes illæ ordine quodam succederent, ergo deberet dari prima, & verè a Deo cognoscitur Primogenitus. Secundo contra 2. modum, quem sequitur P. Faber, materia prima ita omni generationi præsupponitur, ut quilibet agente creato possit produci, sed a solo Deo immediate, etiam si generationes ab aeterno fuissent, vel ergo materia a Deo ab aeterno producta fuit simul cum anima, vel successivè disposita per alterationes prævias, si secundum, ergo hominum generationes non essent ab aeterno, quia præcedit aliqua duratio, in qua nulla generatio humana fuisset, si primum, ergo daretur prius homo a Deo creatus ab aeterno, & sic non daretur ille progressus in infinitum in generationibus. Neque dicas, non dari primam formam hominis in materia productam a Deo immediate, sed semper aliam, & aliam præcedere. Etenim hoc probat argumentum, cum materia ab aeterno præsupponeretur omni homini, saltem prioritate naturæ, in qua adionem Dei creaturæ terminavit, vel enim fuit creata simul cum forma ab aeterno, vel non, quodcumque detur, semper sequitur, dari primum hominem, ut dicebamus. Ex his solvi possunt rationes a Basolo pro affirmativa parte adductæ, fundantur enim in non implicatam motus ab aeterno, sicut non repugnat ipse aeternitas a parte post, non tamen eadem ratio, ut patet ex dictis.

15 Contra arguitur r. ex Canon. quodcumque similia duo ejusdem rationis, cui unum illorum non repugnat, nec aliud repugnat, sed principium temporis, & terminus temporis, cum sint duo instantia, sunt ejusdem rationis, ergo cui non repugnat primum, nec etiam secundum, ergo cui non repugnat negatio termini, ut est motus ex dictis in prius, nec etiam repugnabit negatio principii. Patet ista conclusio, quia negationes he habent, sicut affirmaciones oppositæ. Tum quia sicut he habent quantitas permanentis in ordine ad suos terminos, ita successio ad suos, sed illa non magis determinat ad terminum, quam ad principium, ergo, & illa, & consequenter si poterit esse sine termino, poterit esse sine principio.

Respondemus, quod terminus, & principium motus possunt dupliciter sumi, vel fundamentaliter, & sic dicunt duo mutata esse, & indivisibilia fundamentativa, vel formaliter, & sic dicunt rationem principii, quod consistit in relatione ad non esse prius, & rationem termini, seu finis, quæ consistit in relatione ad non esse posterius, tunc concedimus totum primum argumentum, imo, & discursum, si de principio, & termino fundamentaliter sit sermo, negamus vero, si de ipsis formaliter sumptis, quia ut sic non sunt ejusdem, sed diversæ rationis, quare solum sequitur posse motum esse sine illo mutato esse, sed loco illius habere aliud, si primum quoque ratio principii fundetur. Ad 2. neg. major. si de terminis durationis loquatur, & conceditur minor, ratio disputata est sermo, est vera major, & solvi sequitur, quod licet quantitas permanentis in infinitum potest augeri, nunquam tamen actu infinita potest esse, idem de successiva dicendum.

16 Secundo ex eodem, si hoc esset verum, maxime quia infinitum esset pertransitum, ut dicebatur in Prob. Concl. sed hæc ratio concludit, quia non sequitur, si præteritum fuit, ergo infinitum fuit pertransitum, quod prob. supponendo, quod non solum infinito repugnat esse pertransitum respectu præteriti, sed etiam esse pertransibile respectu futuri tunc sic, sicut se habet præteritum ad futurum, ita futurum ad æt, nam sicut est vera illa propositio, Omnia præterita sunt, ita est vera ista alia, Omnia futura sunt, sed non obstant, quod tempus erit infinitum a parte post, non sequitur, infinitum esse pertransibile, ergo nec etiam sequitur, & si omne præteritum, fuit, quod infinitum sit pertransitum. Conf. non datur aliquis instantis, in quo necessarium debeat motus incipere in tempore, sed in infinitum potest incipere, ergo, & ab aeterno, sicut motus potest esse aeternus a parte post, quia non est determinatus ad aliquos instantis, in quo necessario delinere debeat.

Respondemus, admissa illa ratione, neg. minor cum prob. deinde conceditur suppositum, sed negatur paritas majoris, non enim valet in omnibus, nam fuit in prima propositione, supponit prob. existentia tota in actu posita, ly erit in secunda, non significat existentiam, quæ tota aliquando erit in actu, sed ita erit in actu, ut semper in infinitum alia supererit accipienda, idcirco negat consequentia. Ad Conf. concedimus, Deum ante quodlibet instantis signum potuisse producere motum, sed negat consequentia, ergo ante omnia instantia ab aeterno, quia fit transitus a propositionibus distributivis, quarum una, vel plures indeterminatæ sunt cum aliis incompossibilibus, ad propositionem collectivam, ut in simili de incommo. continui dictum est in disp. 10. quæst. 3. Cum probatur, negatur paritas, quia æternitas a parte post arguit infinitum in potentia, at a parte ante arguit infinitum jam acceptum.

17 Tercio sequetur, motum necessarium pro infinitam durationem habuisse non esse, quod est falsum, quia in causis præcisissimis affirmatio est causa affirmantis, negatio est causa negantis, sed præcisissima causa, quod motus sit, est, quia Deus dat ipse contingenter esse, ergo præcisissima causa non sit, est, quia Deus non dat contingenter esse, ergo quod non est, contingenter non est, ergo nunquam necessarium non est. Tum 2. quia privatio, & habitus mensurantur eadem mensura, ergo si non esse fuit ab aeterno, etiam esse motus potest fuisse ab aeterno. Tum 3. quia quod motus in tempore incipit, est articulus fidei, ergo nequit impossibilitas ens demonstrari, hinc ens est rerum non apparentium secundum Apostolum Hebr. 19. hinc Arist. tam subtiliter investigans veritatem non cognovit illam impossibilitatem. Tum 4. si Cælum fuisset ab aeterno, habuisset potentiam ad motum ab aeterno, ergo potuisset habere motum, quia ad impossibile non est potentia. Antecedens negat, quia fuisset corpus naturale, ergo, & mobile.

Respondemus parat. falsitatem, ad probat. neg. minor, causa enim præcisissima, cur motus sit, est, quia Deus dat ei esse, causa vero præcisissima, cur contingenter sit, est, quia dat ei contingenter, & contra præcisissima causa, quare non sit, est, quia non dat esse, quod autem contingenter non sit, est, quia potest non dare esse, quare cum ab aeterno Deus non potuerit dare esse motui, necessarium non fuit ab aeterno. Ad 2. antecedens est verum in privatione oppositis, non tamen in contradidictorie oppositis, unde illa est negatio motus, non privatio, cum subiectum non sit illius capax, sic negatio chymera verè est, & erit, non tamen chymera potuit, vel poterit esse. Ad 3. resp. ex Scoto hic, & in 1. distinctio. 4. quæst. 3. B. criticus fidei alios esse mere creditos, ut est Incarnatus Verbi æterni, alios non mere creditos, ut sunt existentia, unitas Dei, &c. de quorum numero est iste de inceptioe motus in tempore, & istos ut articulos fidei, tradere toti Ecclesie est, tum propter imperitiam multorum, tum propter impotentiam intellectus in conficiendo aliquando demonstrationem, per quam utique evacuetur fides, ut ait Scot. 3. d. 24. in corpore quæstio, non tamen meritum, eo quia voluntas retinet affectum ad credendum illi articulo, si non adisset scientia, & quia laborare, ut intelligatur, & sciat, quod creditur, meritum est secundum Aug. & Anselm. Nec refert, quod Philosph. hoc concesserit, quia multas latentes contradidictiones admittit, ut quod Deus necessario agat, & tamen detur contingenter in creaturis, quod non detur in infinitum in actu, & tamen mundus ab aeterno fuerit productus. Ad 4. habuisset ab aeterno potentiam ad motum, sed non pro aeterno, sed in tempore, sicut homo ab aeterno habuisset potentiam generativam, non tamen generationem actualem, & hoc sufficit.

18 Quarto potest dari ab aeterno ens permanentis, ergo, & successivum, prob. consequentia, ens illud permanentis, ab aeterno productum diceret per totam aeternitatem coexistentiam cum divina æternitate, sed talis coexistentia successiva est, & divisibilis, ergo &c. minor prob. a pari scilicet res in vacuo motu acquirat aliam, & aliam præsentiam partibus divinis substantialiter virtualiter per immensitatem diffusæ ex dict. disp. 11. ita ut partibus virtualis immensitatis Dei est sufficiens ad causam successivam præsentiam localem, ita quia Deus sua æternitate replet omnem temporis differentiam, & que virtualiter multiplex, ratione cuius namque creatura potest æternitatem coexistere secundum totam suam præsentialitatem, ut ex Scot. 1. dist. 39. in fine, & in 2. dist. 2. quæst. 1. infra P. colligitur, ubi hanc paritatem adducit, poterit illa virtualis multiplicata successiva in æternitate causare successivum in coexistentia. Tum 2. quia si indivisibilis esset, jam Angelus coexistere æternitati secundum totam suam præsentialitatem;

tem; & totaliter, probatur, quia non aliam, & aliam præsentialitatem, diceret æternitati, sed semper eandem, sicut fit duo creatura simul essent, coexistere ad invicem totaliter. Tum 3. quia si Deus hodie produceret unum Angelum, & alterum cras, istæ coexistentie in Angelis non solum essent diversæ ex parte fundamentorum, verum etiam ex parte terminorum, non enim æternitas eodem modo coexistit primæ, & secundæ productioni, aliter essent simul in æternitate, imò, & duo contradictoria de eodem secundum idem nunc æternitatis verificarentur, ut arguebamus contra Thomam qu. 2. præced. disp. respondendo ad tertium.

Respondemus neg. consequentiam, ad Prob. neg. minor de coexistentia permanentis entis, concedendo de coexistentia successivæ. Ratio est, quia virtualis diversitas non est sufficiens ad causandam actualem diversitatem, aliter contradictoria a parte rei de eodem virtualiter diverso posset verificari, & sic reverterio, quia Scot. sæpe probat ex illo medio distinctionem formalem actualem: tum quia elset quoque divisibilis respectu ille, non solum ex parte termini, verum etiam ex parte fundamenti, nam zolum quoque est virtualiter divisibile, imò coexistentia duorum Angelorum divisibilis esset, & successiva, quod est falsum, solum ergo coexistentia divisibilis erit, quod, vel terminus, vel fundamentum est tale formaliter, nec paritas assumpta de immensitate valet, quia præsentia localis cum divina immensitate est relatio extrinsecus adveniens, & consequenter non fundatur immediatè in loci entitate, sed requiritur approxinatio eidem spatio, unde in tantum Petrus est cum Deo Komæ, quia Deus quous, est ibi, idcirco est velut quædam coexistentia localis in tertio; sic, hic, vel ibi non simpliciter, & absolute, ac coexistentia in essendo est intrinsecus adveniens immediatè in existentia angelica fundata; falsum ergo est, quod lolummodo virtualis divisio immensitatis sit causa successivis in præsentia locali corporis mobilis, sed causa est, quia adest variatio ex parte fundamenti, quatenus est aliter præsentis spatio imaginario, & ex parte termini, qui diversas dicit præsentias diversis spatio partibus, non sic in coexistentia, in essendo, quod statim in arguit positus extremis in rerum natura, & quia extrema sunt formaliter indivisibilia, & permanentia, talis quoque erit respectus huius coexistentie.

19 Dices coexistentia est duorum existentia simultanea, id est in eadem parte temporis, ut ait Scot. 1. dist. 39. Contra istud arguitur primo, &c. ubi ait, scilicet ens æternitatis præsentem secundum quod est in aliqua parte temporis, ergo etiam illa relatio erit quædam coexistentia in tertio, id est in duratione eadem imaginaria, ergo sicut ex variatione respectus ad aliud, & aliud ubi imaginariarum successivè, variatur quoque respectus præsentie localis cum Deo, estque relatio extrinsecus adveniens, pariformiter dicitur variatio successiva respectus coexistentie alii. & alii parti durationis imaginariæ, variabitur quoque successivè respectus coexistentie cum æternitate, eritque respectus extrinsecus adveniens. Respondemus, coexistentiam in essendo esse respectum fundamentum in duratione unius rei ad durationem alterius adbus durantis terminatum, sicut ergo duratio formaliter dicit existentiam rei, ad secundum id per quod a nobis explicatur connotat respectum coexistentie durationis extrinsecæ imaginariæ, qui consequitur rationem formalem durationis, sic respectus coexistentie huius formaliter erit relatio supra formalitates duarum durationum fundata, scilicet supra ipsas existentias, ad secundum quod a nobis explicatur dicit duas coexistentias durationis extrinsecæ, & hoc modo loquitur Scot. quære negatur paritas, quia relatio præsentie localis creaturæ cum Deo verè præsupponit præsentias locales ipsorum eidem spatio imaginario, & se habent, ut rationes fundantur, ad coexistentiam illæ durationis imaginariæ non præcedunt coexistentiam durationum, sed potius sequuntur sicut formalitates durationis præcedit respectum coexistentie extrinsecæ durationis, & quod divisibilis præsentie localis cum Dei immensitate, & indivisibilis coexistentie creaturæ cum Deo ab aeterno existente.

20 Ad 2. probationem minoris argumenti principalis respond. Angelum præsentem esse æternitati indivisibiliter, sed non totaliter, quia hoc dicit supra coexistentiam æternitati Dei simultaneam præsentiam omni durationi extrinsecæ, & imaginariæ, quam nonnullum haberet, si fuisset ab aeterno; neque modo dicitur præsentem omnimodè æternitati a parte post, quia licet res permanentis durans per annum, magis durare dicitur altera durante solium per mensem, non quidem intrinsecè, sed extrinsecè, & connotativè, sic Angelus habet hodie eandem coexistentiam formaliter cum æternitate Dei, quam semper habebit, tamen connotativè est diversa propter aliam, & aliam coexistentiam tempori imaginario. Per quod patet ad 3. probationem, videlicet quod illa coexistentia Angelorum ex parte termini formaliter non differret, sed ex parte termini secundum, id, quod connotat, & ista variatio sufficit, ut non verificentur contradictoria de eodem secundum idem.

Dices, ergo saltem cum respectu iste ad durationem imaginariam quamvis non sit simpliciter realis, sit tamen secundum quid realis, non secunda intentione quod est successivus, & ab æterno esset in Angelo producto, adhuc ex positioe entis permanentis ab aeterno sequitur positio aliquis entis successivi, Respondemus, respectum istum non esse accidens aliquod reale, & saltem productum, sed solum realem dicit, quatenus, contradidictur ad respectu rationis ab actu collativo intellectus causato, & ratione fun-

fundamenti, ut notat Scot. quod. 13. P. & Lich. ib. ad eum modum quo privatio, & denominationes extrinsece reales dicuntur, ut suffus in Prædic. Relat. in Log. d. 8. m. 11. Hoc ultimum argumentum potest etiam fieri contra permanentiam, quatenus expositio- nem permanentiam ab eterno videtur necessariam ponens successivam, quod argumentum Ariag. hic insolubile putat; sed de hac materia vido disp. 1. de Cælo quæst. 5.

QUESTIO II.

De temporalibus Inceptionibus, & Desinationibus creaturarum.

21. Diximus in præced. disp. qu. 4. art. 2. quod quamvis mutæ res alia duratione intrinseca a tempore eadant, omnes tamen nostra tempore mensurari possunt extrinsece, quatenus omnes coexistunt tempori, quapropter de rebus permanentibus, quatenus proprio ævo durant, facillime responderi possit ad quæsitum, nam incipiunt positive, & desinant negative in eodem indivisibili ævo, ut habet Scot. 2. d. 2. qu. 1. infra F. & 4. d. 11. qu. 5. ad princ. attamen propter illam coexistentiam tempori, de inceptione, & desinatione ipsarum tractandum est, ac si tempore mensurentur, sicut, & de successibus, unde non rectè Compl. disput. 26. qu. 4. de Angelis loquuntur tantum quatenus ævo mensurantur. Et quia res omnes creatæ in duplici differentia, aliæ enim sunt successivæ, quæ totæ simul non habentur, nec plures actus partes simul habere possunt, ut tempus, & motus, &c. aliæ permanentes, quarum esse totum simul esse potest, & istarum alia sunt indivisibiles, quæ ex partibus constans, vel extensivas, vel intensivas, aliæ indivisibiles omnibus partibus expertes, quæ subdividuntur, ut dicemus in ultimo art. de rebus ad prædictam cognitionem huius videndum est, quia, & quæ sint modi incipiendi, & desinendi rerum, deinde quomodo ista omnia incipiunt, & desinant.

ARTICULUS PRIMUS.

Quid, & quæ sint modi incipiendi, & desinendi rerum creaturarum.

22. Qui negant indivisibilia in continuo diversimodè modos incipiendi, & desinendi explicant, quam faciunt indivisibilia admittentes, ut est videre apud Averlam quæst. 30. Physic. sect. 1. sed de illa sententia, licet pauca in ultimo art. dicemus, non est sermo in præsentibus, satis enim in disp. qu. 2. art. 2. impugnata sunt, quapropter modos istos debemus explicare iuxta placitum Doctorum concordantium talia indivisibilia, quæ in tempore instantia vocantur. Advertendum igitur est ex Philo. 8. Phys. 69. iustæ continuativæ esse quasi divisivum prioris temporis a posteriori, & quia res est, vel non est in aliquo tempore, consequenter instantis illud dividit tempus, in quo res est, a tempore in quo non existit; insuper quia nec in eodem instanti potest res esse simul, & non esse, sequitur, quod instantis illud medium non potest dici intrinsecum esse, & non esse rei, sed uni intrinsecum, & alteri extrinsecum, hinc occasionem sumpsit Scot. quod. 12. Manu- tando, quod incipit dupliciter potest exponi, uno modo cum positione præsentis, & negatione præteriti, scilicet est, & prius non fuit, secundo, cum negatione præsentis, & positione futuri; videlicet non est, sed post erit, sic desinit uno modo exponitur per positionem præsentis, & negationem futuri, scilicet est, sed non erit, secundo per negationem præsentis, & positionem præteriti, non est, sed erat. Primus modus incipiendi dicitur *primus esse rei*, quia valet dicere, nunc primo est, & immediate ante non erat, ita ut res fuerit sub non existentia per totum tempus præcedens usque ad illud instans exclusivè, quod ad esse rei pertinet, ideoque dicitur modus incipiendi intrinsecus, quatenus inclusivè spectat ad tempus existentia rei. Secundus modus incipiendi dicitur *ultimus esse rei*, quia valet dicere, nunc res ultimo non est, sed immediate post erit, & dicitur modus incipiendi extrinsecus, quia illud instans spectat ad tempus non existentia rei inclusivè, & exclusivè ad tempus existentia. Similiter primus modus desinendi dicitur *ultimus esse rei*, in quo valet dicere, nunc res ultimo est, & immediate post non erit, & dicitur modus desinendi intrinsecus, habito respectu, non quidem ad desinationem ipsam rei, nam sic illud instans erit extrinsecus desinendi, cum exclusivè spectat ad tempus non existentia rei, quod est sequens, sed ad existentiam rei, quæ ubi quæ ad illud instans inclusivè terminatur. Secundus dicitur *primus non esse rei*, quia explicatur, nunc primo res non est, antea erat, & dicitur modus desinendi extrinsecus, in ordine ad existentiam, ad quam exclusivè pertinet propter eandem rationem, sed respectu desinationis dicitur potius intrinsecus, attamen vocabula accipienda sunt secundum communem usum Doctorum. Et quoniam ly *in se* in explicatione istorum modorum supponit pro instanti, & ly *immediatus ante*, & *immediatus post*, significat tempus præcedens, vel subsequens, sequitur differentia inter inceptionem, & desinationem, nam quod incipit intrinsecè, incipit in instanti, quod verò desinit intrinsecè, desinit in tempore, & quod incipit extrinsecè, incipit in tempore, at quod desinit extrinsecè, desinit in instanti; Ratio huius est, quia quod est intrinsecum coexistentia rei in inceptione, est intrinsecum productioni ipsius, quia quando datur res datur etiam productio, quod tamen est intrinsecum rei in desinatione, est extrinsecum desinendi, quia tunc est desitio, quando res

non est, & quando non existit, & est contra.

Dices, rem incipere, vel desinere, est, rem produci, vel deseri, ergo in quocumque instanti, in quo res dicitur incipere, existit, & in quo dicitur desinere, non existit, ergo non dantur ultimum non esse rei, & ultimum esse rei. Respondemus, antecedens non esse universaliter verum, nisi de inceptione intrinseca, & desinatione extrinseca, quia affirmatio in prima cadit super instantem, & negatio supra tempus præteritum; in secunda negatio cadit supra instans, & affirmatio supra præteritum; at in inceptione extrinseca, & desinatione intrinseca est contra res se habet, ut diximus.

23. Præter istos duos modos incipiendi, & desinendi aliqui Recentiores, ut salvarent causalitatem Physicam Sacramentorum respectu gratiæ, alium advenientem in tempore indeterminato antecedente aliquo instans determinatum, sicut enim datur modus incipiendi extrinsecus in tempore indeterminato post aliquo instans, & modus desinendi intrinsecus in tempore indeterminato sequente ultimum esse rei, sic potest dari incipitio indeterminata præcedens aliquo instans, quæ valet dici, nunc res est, & immediate ante erat, sed non potest assignari aliquo instans, in quo dicitur res primo fuisse, sed solum fuit in illo tempore, in quo determinata præcedente illud instans, idem dicitur de desinatione.

Sed communis sententia non amplectitur modum istum, ita colligitur ex Scot. quod. cit. ubi duos prædictos modos tantum assignat; colligitur quoque ex Arist. & Probatur, quia modus iste solum impenetrabilis est, verum etiam impossibilis, nam inceptio dicitur transitum esse rei post non esse, quæ cum sit contradictoria, immediate se habent, nec potest dari aliquod medium tempus, vel instans in quo neutrum sit, vel ambo, ergo quælibet res vel intrinsecè incipit, vel extrinsecè. Probat, consequentia, tempus coexistens non esse, & esse rei est quod continuum, in quo immediate illa succedunt, ergo aliquod instans esse debet, in quo non esse rei, aliter in hoc instanti nec daretur existentia rei, nec negatio existentia, quod implicat. Tum quia tempus istud, in quo exerceretur inceptio rei, vel solum est indeterminatum a parte post, quatenus instans signatum est extrinsecum productioni rei, & solum conservationi intrinsecum, & a parte ante est determinatum, quod scilicet habet instans intrinsecè ad ipsum pertinet, & vel est utraque parte indeterminatum, quatenus nec primum, nec ultimum instans pertinet ad ipsum intrinsecè (tunc enim tempus indeterminatum concipitur, quando intelligitur, ut in medio tempore sequens, vel antecedens alicui instanti) si primum, ergo instans præcedens erit primum esse rei, nam in illo incipit productio rei, & si secundum, ergo instans præcedens, cum sit extrinsecum, erit ultimum non esse rei, quare non datur alius modus præter assignatos, idem de desinatione dicendum. Tum quia superioribus elset, nam quælibet res, vel intrinsecè, vel extrinsecè incipit, & desinit, ut patet, quod enim apud de Sacramentali gratia, falsum est, quia cum moraliter tantum Sacramenta causent gratiam, primum non esse Sacramentorum erit primum esse gratiæ, & sic intrinsecè incipit. Cum dicunt, dari inceptionem in tempore indeterminato post instans extrinsecum, ergo potest dari in tempore indeterminato antecedente aliquo instans signatum.

24. Respondemus modum istum vel esse eundem cum modo incipiendi extrinsecè, vel esse impossibilem, ratio est, quia in explicanda inceptione debemus declarare immediatam illam successivam esse rei ad non esse, & illum terminum, in quo unum terminat, & alterum incipit, terminus autem, ut terminus semper est indivisibilis, quare rectis assignabitur ita inceptio per instans medium inter illa tempora, quod sit uni intrinsecum, & alteri extrinsecum, quam per instans subsequens inceptionem.

Dices, si Deus præcipere alicui electionem alienius actus immediate ante mortem, non signando alium terminum obligationis præcepti, & ille integris sensibus usque ad mortem perseverans non eliciat actum præceptum, cerè iste peccaret, & gratiam amitteret, non in tempore aliquo determinato ante mortem; vel in instanti determinato, quia semper habebat ipsatum adimplendi præceptum, ergo in tempore indeterminato ante mortem.

Respondemus, hanc difficultatem affinem esse illi de peccato omissionis, quando incipit, v. g. omissionis mortalis additionis facere, ut in materia de peccatis, ideoque in proposito dicimus, hunc illum incipit peccare, quæ non daretur se peccare, exponens differendo electionem actus, omittendum illum, quamvis habebat ipsatum adimplendi præceptum, & hoc, quia in moralibus non debet attendi possibilitas Physica, sed moralis, & ob brevitate temporis, & labores mortis maximum adesse periculum omittendi actum præceptum.

ARTICULUS II.

De Inceptione, & Desinatione successivorum.

25. Omnes concedunt successivæ per se, ut motum, & tempus, quatenus illa cessiva, sunt incipere, & desinere extrinsecè, Ratio huius est, quia quod est intrinsecum coexistentia rei non est motus, immediate post erit, tunc non est motus, immediate ante erat, ita Scot. in 2. d. qu. 9. N. & prob. quia natura successivorum est habere partes in continuo fluxu, & unam simul cum altera

tera esse non posse, ergo in nullo instanti potest dici esse motum, nam cum motus sit aliquod continuum divisibile in partes integrales, si daretur motus in aliquo instanti, in quo dicitur, nunc est motus, iam haberet simul partes plures, & sic non esset successivum ens.

Hanc tamen communem doctrinam Ariag. disput. 16. Phys. sectione decima prima, revocavit in dubium, sustinet enim omnia indifferentiter esse successivæ, five permanentia incipere, & desinere, tam intrinsecè, quam extrinsecè, quod probat præcipue de successibus, nam si motum extrinsecè incipere est nunc non esse motum, sed immediate post fore, ergo de motu verificari hoc poterit, nunc est motus immediate, ante non erat, patet conseq. ex Aristot. docente omnem propositionem veram de præterito vel de futuro, ideo esse veram, quia potest resolvi per suam de inesse, id est, de presente, ut idem verum est, Adam fuit, quia aliquando fuit verum dicere, Adam est, & idem verum est dicere, Antichristus erit, quia aliquando erit verum dicere; Antichristus est, ergo si est verum dicere, nunc non est motus, sed est immediate post erit, verificabitur in illo immediate post, quod motus est, & ante non erat, quod est intrinsecè incipere; idem dicendum de desinatione, ut si est verum dicere nunc non est motus, sed est immediate ante fuit, ergo erit verum dicere in illo tempore immediate præcedenti, nunc est motus, & immediate post non erit, quod est extrinsecè desinere. Conf. quia si instans habet aliquod sibi immediatum, in quo fuit motus, ergo in illo immediato fuit verum dicere, tunc est motus, post non erit, five illud immediatum sit pars, five instans; hinc deducit de qualibet re verificari utrumque modum incipiendi, & desinendi.

Resp. facillimè neg. conseq. & ad probationem dicimus, duplicem esse præsentiam permanentem unam, & totam simul, alteram successivam, & per partes post partes; tunc ad Arist. respondemus sufficere ad veritatem propositionis de præterito, & futuro, quod verificabitur de præterito, altera harum præsentiarum iuxta exigentiam rerum existentium, & quia motus est de numero successivorum, verificatur quod sit in tempore immediato post instans, præsentia, & existentia successivæ, non tamen valet dicere, nunc est motus, quia ly nunc supponit pro instanti, non pro parte temporis, & consequenter ly est supponit pro existentia permanenti, seu tota simul, modo enim querimus primam conceptionem, & desinationem rerum, quæ nequit in tempore exerceri, quia infinitum non habet primam partem, sed ante unam est alia, & alia in seipsum. Ad Conf. respondemus ex Scot. d. 2. qu. 9. lit. S. ut diximus disp. qu. 2. ar. 5. ad conf. 4. argum. princip. instanti esse aliquod tempus immediatum stare dupliciter, vel quia secundum se totum est immediate instans, & hoc est falsum, quia nulla pars temporis est sic immediata, nam qualibet assignata est alia assignabilis immediata, & instans nihil mediat, hoc est verum, non tamen sequitur posse in hoc tempore immediato enunciari, nunc motus est, quia ly nunc supponit pro duratione simultanea, & determinata, at tempus illud immediatum est successiva duratio, & indeterminata; quapropter non est a communi modo loquendi recedendum, quod motus extrinsecè incipit, & desinat.

26. Dubium tamen est de quiete, an eodem modo incipiat, & desinat, & licet Malus sexto Physicorum capite decima sectione secunda quæstione decima prima asserat, quietem incipere utique eodem modo, sed desinare opposito modo per ultimum scilicet sui esse.

Dicendum est tamen, quod quietes dupliciter sumi potest, vel quatenus est negatio motus, vel quatenus privatio, primo modo dicitur carentiam motus in subiecto non apto, secundo modo dicitur carentiam motus in subiecto apto; sequens primo modo sumatur, sic incipit, & desinit opposito modo, scilicet, per primum sui esse, & per ultimum sui esse, quia cum hac quiete instantanea sit in illo instanti, quod est ultimum non esse motus, valet dicere, nunc est negatio motus, & immediate post non erit, & in instanti, quod primum est non esse motus, verum est dicere, nunc est negatio motus, & immediate ante non erat, immò in quolibet instanti motus datur hæc quietes, non tamen motus est interruptus, quia ad hoc requiritur quietes privativa; si vero secundo modo sumatur, sic eodem modo desinat, & incipit, sicut motus, scilicet, extrinsecè, & privative opposita debent eodem modo respicere subiectum, & eadem mensura mensurari, ergo si motus incipit in subiecto in tempore, etiam quietes, & verè successivæ erit, quare idem instans erit ultimum non esse motus, & primum non esse quietis, & idem instans erit primum non esse motus, & ultimum non esse quietis. Hoc totum colligitur ex Scoto citato & littera O ubi illud instans, quod ultimum non esse motus dicitur, vocat Scotus instans, non quietis, sed immutationis, quatenus opponitur non motui, sed mutatio est, unde sicut quietes opponitur motui, ita quietum esse, quod instans immutationis dicitur, opponitur mutatio esse, & in secunda desinatione tertia quæstione quarta C. habet, quietem, quæ privatio motus est, successivam esse, & tempore mensurari, sicut motus.

Obijciat, si motus desinit per primum non esse, & in instanti, ergo corruptio rei successivæ divisibilis sit simul indivisibiliter, & in instanti, ergo ante illud instans motus non fuit, sed permanebat, quod est falsum. Rursus in eo instanti, quod ultimum non esse motus dicitur, mobile eodem modo se habet, ac prius se habebat, ergo eo instanti quietis, sicut prius, ergo quietes non desinit per primum sui non esse, sed per ultimum sui esse. Respondetur, & Bellus Tom. II. Physica.

demus motum desinare per primum non esse stat dupliciter, vel quod secundum omnes, vel aliquas partes permanet utique ad illud instans, & tunc totum simul desinat, & hoc est falsum, quia semper est in continuo fluxu, vel prout consideratur ad modum unius totius fluentis, & in illo instanti nulla pars motus reperitur, sed immediate antea erat pars aliqua motus, & hoc est verum, sed negatur ultima sequela, nam desitio totalis alicuius successivi, & ultimata bene potest esse in instanti extrinsecè terminativo. Ad aliam ex Scoto cit. dicimus, quod in eo instanti eodem modo se habebit indivisibiliter, sicut ante divisibiliter, ex quo non sequitur quietere, quia requiritur, ut mobile divisibiliter se habeat eodem modo, sicut divisibiliter sit motus.

Dices, privative opposita ita se habent, ut unum illorum in se semper subiecto, ergo si in eo instanti non est motus, erit quietes. Respondemus, antecessens valere de subiecto apto, non de inepto, sicut est mobile in eo instanti, nam tunc dicitur quietere privative, quando non movetur, sed potest moveri, at in eo instanti non potest moveri, sed mutari.

27. Secundo ex Philo. 8. Phys. 23. dicente, non enim si partibile in infinitum est quod alteratur propter hoc, & alteratur, sed simul sit, sicut desinit, quod probat exemplo guttarum lapidem excavantium, non solum ultima totum lapidem excavat simul, ergo si post multas guttas tandem tota pars lapidis simul movetur, & ita est in alteratione, dabitur prima pars alterationis, ergo incipit motus per primum esse. Idem claritas habet de Seniu, & Senfatio cap. 7. Conf. inter contradictoria non datur medium, ergo inter non esse formæ inducendæ per motum, & esse ipsius non est medium, non esse autem ipsius fuit in instanti ultimo formæ præcedentis, ergo inter istud instans, & illud, quod mensurat esse formæ succedentis, non est medium, sed si non esset prima pars formæ inducendæ, quæ primo acquiratur, daretur medium, ergo &c. Postea idem probari rationibus illis, quibus in disp. qu. 3. art. 1. probatur, dari minimum in rebus naturalibus, quia secundum Philo. 6. Phys. 4. & 17. magnitudo, tempus, & motus eodem modo habent quod divisibilitatem, & indivisibilitatem, ergo si datur minimum in formis naturalibus, daretur prima, & ultima pars motus, quæ essent in primo, & ultimo instanti intrinsecè.

Resp. Scotus cit. litt. P. quod ibi Aristot. solum intendit probare contra Heraclitum omnia non esse in continuo motu, nam potest fieri aliqua alteratio simul, non quod fiat in instanti, quia tunc non est motus successivus, sed simul, prout opponitur successivum totius temporis, quod probat postea da guttis aquæ, nam lapis solum ab ultima excavatur, & simul, id est, subito, ubi negat successivem correspondentem omnibus partibus, non verò successivem omnimodam, nam quando postea lapis excavatur, cum sit motus localis, fit in tempore. In lib. de Seniu, & Senfatio solum habet Aristot. quod potest esse aliqua alteratio instantanea, quod etiam nos concedimus, præcipue quia successivem solum motui locali essentiali ponimus, non tamen sequitur aliquid contra nos, quia in presenti est sermo de motu, ut successivo, & in instanti non esset, tunc se haberet, ut motus indivisibilis, de qua infra dicitur. Ad Confir. distinguit antecessens, nam immediatum sumitur dupliciter, primo quod inter ipsum secundum se totum, & aliud nullum est medium, secundo, quod secundum se totum est cum altero statim, vel post alterum, modo esse formæ, & non esse formæ sunt immediata primo modo, quia nihil mediat, non verò secundum modo, quia continuum, five permanentes, five successivum, non sequitur secundum se totum simul indivisibile, sed per partem ante partem in infinitum, idem dicendum de ultimo instanti immutationis, quod non esse formæ mensurat & de motu, per quem esse formæ acquiritur, nam motus est ultimo instanti immutationis immediatus primo, non secundo modo. Rationes desumptæ ex minimo naturali jam ibi sunt solutæ, tum quia non esset successivus ille motus, sed instantaneus, & ideo non est contra propositum nostrum.

28. Tertio, saltem actiones liberæ, & successivæ non ita incipiunt, quia quando incipiunt, sunt in sensu composito necessaria, nec amplius illarum inceptio est in potestate voluntatis, at in ultimo non esse verè sunt in voluntatis potestate, quia potest voluntas illas non elicere in tempore sequenti, ergo &c. Tum quia nunquam poterit videri initium cursus, contra communem conceptum, quia si videretur cursus actualis, iam initium cursus pertamisset, & dum cursus non est actualis, ut est in ultimo non esse, nec potest videri initium cursus, quia non est cursus. Respondemus neg. assumptum, cuius probatio valet, si inciperent intrinsecè, neque ex hoc, quod actio libera potest non sequi in tempore sequenti, sequitur non esse illud instans ultimum non esse, quia in tantum est ultimum non esse, quatenus dicitur ordinem ad existentiam immediate sequentem, & si non erit actio libera, nec illud instans erit ultimum non esse, & hoc valet in quolibet motu, quatenus potest non sequi, si Deus suspenderet suum concursum. Ad Confir. initium cursus proprie non videtur, sed solum prima pars determinata motus, videtur, non simul, sed successivè, & hæc vulgo initium vocatur.

Quamvis autem clarum sit, non posse motum, ut successivum reperiri secundum aliquam partem in primo, & ultimo instanti, ut dictum est, attamen est dubium, an saltem in istis instantibus reperitur, et si non aliqua pars motus, aliquid tamen illius, puta aliquod mutatum esse, ita ut datur primum mutatum esse initiativum motus, & ultimum terminativum, & quidem quoad ultimum mutatum esse.